

Brzezińska, Jadwiga

Problematyka historyczna na XII Naukowym Zjeździe Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 30/2, 431-434

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w 1957 r. miedź; dokumentacja złoża rud miedzi Sieroszowice-Lubin z 1959 r. wykonana przez J. Wyżykowskiego; mapa geologiczna niecki śródsudeckiej ze znanymi wystąpieniami miedzi, wykonana przez J. Wyżykowskiego w 1957 r. oraz zdjęcia i dyplomy związane z osobą odkrywcy złoża — Jana Wyżykowskiego. Ponadto wystawiono ciekawe okazy geologiczne obrazujące okruszczowanie łupków i piaskowców z kopalń „Lubin” i „Rudna”.

Ostatnie dwa stoiska ekspozycji poświęcone są polimetalicznym złożom rud żelaza w NE Polsce. Odkrycie w 1962 r. rud ilmenitowo-magnetytowych w rejonie Krzemianka przez zespół pracowników Instytutu Geologicznego pod kierunkiem Jerzego Znoski, otworzyło nowe perspektywy na zaspokojenie zapotrzebowania Polski na żelazo. Podstawą odkrycia były badania geofizyczne prowadzone w latach 50-tych przez Instytut Geologiczny, które ujawniły charakterystyczny zespół anomalii magnetycznych i grawimetrycznych w NE Polsce. Intensyfikację prac geologicznych spowodowało odwiercenie w 1962 r. w otworze Krzemianka IG-1 kompleksu norytowo-anortozytowego zawierającego wysoko procentową rudę żelaza — magnetyt wanado- i tytanośny. W latach 1963—73 na podstawie uzyskanych materiałów wiertniczych została opracowana pod kierunkiem Mariana Subiety dokumentacja złoża Krzemianka. Rudy żelaza tworzą wśród norytów i anortozytów suwalskiej makrostruktury magmowej soczewy o grubości dziesiątków metrów na głębokości poniżej 850 m. Złoża mają charakter gniazdowy. Są to rudy polimetaliczne, zawierające obok magnetytu tytan, wanad oraz towarzyszące — miedź i nikiel. Genetycznie złożo rud suwalskich związane jest z pierwotnym źródłem koncentracji metali wśród skał prekambryjskich platformy wschodnio-europejskiej. Udokumentowane zasoby złoża Krzemianka uzasadniają zainteresowanie tym obiektem górnictwa i przemysłu. Suwalska makrostruktura magmowa jest dotychczas jedyną, zawierającą stwierdzone przemysłowe złoża rud żelaza. Istnieją realne szanse udokumentowania podobnego typu rud na innych anomaljach tej struktury oraz na makrostrukturze anortozytowej — masywie kętrzyńskim.

Wśród wystawionych materiałów szczególnie ciekawe są materiały archiwalne, udostępnione przez Instytut Geologiczny: dokumentacja geologiczna pierwszego głębokiego wiercenia Suwałki (Szlinokiemie) IG-1, opracowana w 1956 r. przez J. Znoskę; projekt robót geologicznych dla obszaru NE Polski, opracowany przez J. Znoskę; regionalne zdjęcie magnetyczne Białostoczczyzny i Mazur; mapa podłoża krystalicznego na obszarze NE Polski wg. A. Dąbrowskiego i K. Karaczuna, wykonana przez J. Znoskę; raport J. Znoski z dnia 31.9.1964 r. o odkryciu złoża rudy tytano-magnetytu Krzemianka oraz fragment rdzenia wiertniczego z otworu Krzemianka IG-1.

Ekspozycja została przygotowana przez zespół pracowników Muzeum Ziemi z Działów: Historii Nauk Geologicznych i Archiwum, Zbiorów, Popularyzacji. Jej celem zasadniczym jest zwrócenie uwagi zwiedzających na niektóre, rzadko podnoszone, aspekty historyczne rozwoju polskiej myśli geologicznej w okresie powojennym, dzięki której dokonano tak istotnych nowych odkryć wzbogacających zasoby surowców mineralnych w Polsce Ludowej.

Jadwiga Garbowska
(Warszawa)

PROBLEMATYKA HISTORYCZNA NA XII NAUKOWYM ZJEŹDZIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA FARMACEUTYCZNEGO

Wybranie Krakowa na miejsce XII Naukowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, który odbył się w dniach 16—18 września 1983 r., nie było przypadkowe. Miało uświetnić 200-lecie studiów farmaceutycznych w Krakowie,

pierwszych w Polsce i na świecie. Dlatego też oprócz prezentacji aktualnego dorobku nauk farmaceutycznych Zjazd uwzględnił także problematykę historyczną, przy czym jej zakres i rola w całokształcie zagadnień była wyjątkowa.

Przede wszystkim pierwszy referat, otwierający obrady plenarne, był poświęcony tematyce historycznej. Opracował i wygłosił go prof. dr Wojciech Roeske, dyrektor Muzeum Farmacji i kierownik Zakładu Historii Farmacji Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie. W swym wystąpieniu maświatlił on początki i rozwój oraz rolę uniwersyteckiego Studium Farmaceutycznego w Krakowie w latach 1783—1983. Podkreślił rangę uczelni, która utorowała drogę do powszechnego później nauczania akademickiego aptekarzy i która nieprzerwanie kontynuowała tę działalność przez 200 lat mimo licznych, nie sprzyjających okoliczności. Była też pierwszą w Europie, która już w 1824 r. wręczyła kobietom dyplomy uniwersyteckie z tytułem magistra farmacji.

Zjazd, który odbył się pod protektoratem Ministra Zdrowia, Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Rektora Akademii Medycznej w Krakowie, zgromadził ok. 1400 uczestników z kraju i zagranicy. Wygłoszono na nim 5 referatów problemowych na posiedzeniach plenarnych oraz ok. 180 doniesień w 7 sekcjach: analizy farmaceutycznej, biofarmacji, farmokinetyki, leku roślinnego, leku syntetycznego, technologii postaci leku oraz farmacji społecznej.

Ze względu na rocznicowy charakter XII Naukowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego włączono doń również problematykę historyczną. W sekcji *Farmacja społeczna* odbyły się sesje referatowe. Pierwszej przewodniczył doc. dr Władysław Markowski, drugiej — doc. dr Henryk Pankiewicz. Oto niektóre z wygłoszonych tam referatów z zakresu historii farmacji: 1) doc. dr Barbara Kuźnicka — *Etnofarmacja jako przedmiot badań historycznych*; 2) doc. dr W. Markowski — *Działalność polskich farmaceutów na Węgrzech i w Rumunii w latach 1939—1945*; 3) dr Henryk Romanowski — *Ośrodek toksykologiczny lwowski na przełomie XIX i XX wieku*; 4) mgr Jadwiga Brzezińska — *Potrzeba ochrony aptecznych obiektów zabytkowych na przykładzie placówek aptecznych regionu Pomorza Środkowego*; 5) mgr J. Brzezińska — *Problemy ekonomiczne aptek zachodnio-pomorskich w latach 1945—1950*; 6) dr Bazyli Leszczyłowski — *Komisje kontroli zawodowej jako system ochrony etyki pracowników zawodów medycznych ze szczególnym uwzględnieniem pionu farmacji*; 7) mgr P. Korzeniowski — *Z dziejów apteki w Krośniewicach i „Muzeum Nad Apteką”*; 8) doc. dr Henryk Pankiewicz, mgr J. Hołyński — *Charakterystyka i próba oceny pierwszych polskich drukowanych przepisów na leki polowe w dziele chirurgicznym Ludwika Perzyny z 1792 r.*; 9) doc. dr H. Pankiewicz, mgr K. Hanisz — *Apteczki domowe (i dworskie) i rola w nich tzw. panien apteckowych w przeszłości*; 10) dr B. Leszczyłowski — *Wskazania deontologii farmaceutycznej w oświetleniu sformułowań kodeksu karnego w PRL*; 11) dr Waclaw Brzęk — *Udział farmaceutów polskich w organizowaniu i rozwoju kryminalistyki*; 12) dr B. Leszczyłowski — *Działania zawodu na odcinku sformułowania kodeksu etyczno-deontologicznego polskiego farmaceuty w latach 1945—1981, Calendarium działań i ich ocena*; 13) mgr K. Hanisz — *Tradycje historyczno-farmaceutyczne Łodzi do 1939 r.*

Referaty o charakterze historycznym spotkały się z ogromnym zainteresowaniem uczestników zjazdu. Wyrażało się to zarówno w ożywionej dyskusji po referatach, jak i w bardzo dużej frekwencji słuchaczy, którzy — nie mogąc się pomieścić w sali — tłumnie i cierpliwie stali w przejściach i otwartych drzwiach, przysłuchując się obradom.

Formuła zjazdu: budowanie przyszłości nauk farmaceutycznych w oparciu o postępowe tradycje zawodu przewijała się często i w wieloraki sposób zarówno w toku obrad, jak i w imprezach towarzyszących. Tworzyła specyficzną atmosferę

Zjazdu, pozwalającą ocenić współczesne wyniki i trudy badawcze w perspektywie historycznej.

Już w przeddzień Zjazdu delegacje złożyły kwiaty przed pomnikiem Ignacego Łukasiewicza oraz na grobach zasłużonych farmaceutów. Podczas uroczystości otwarcia uczczono pamięć zmarłych ostatnio Kolegów, wśród których wyróżniono specjalnie dra farm. Franciszka Nowaka, który poświęcał się bez reszty historii farmacji.

Wszyscy uczestnicy Zjazdu otrzymali (specjalnie z tej okazji wybity) medal ku czci Jana Szastera, aptekarza i lekarza krakowskiego, profesora pierwszej w Polsce katedry farmacji i materii medycznej.

W kuluarach wyświetlano w trakcie obrad filmy o zabytkach i tradycjach aptekarskich, m.in.: *Godła aptek polskich*; *Prometeusz Polski* itd. Podwoje Muzeum Farmacji w Krakowie przy ul. Basztowej były bez przerwy otwarte, by udostępnić zwiedzającym bezcenne zbiory, nagromadzone tam za sprawą dra S. Prońca, a następnie prof. W. Roeskego.

Istotną rolę w uświadomieniu potrzeby utrwalania najnowszej historii zawodu odegrała czynna przez cały czas trwania Zjazdu w sali Collegium Zoologicum przy ul. Karasia 6 wystawa pod nazwą: *Opracowania dokumentujące współczesność farmacji polskiej*, powiązana z konkursem kronik. Wystawa odbyła się pod egidą Zespołu Sekcji Historii Farmacji. Jej inspiratorem i głównym organizatorem był dr Bazyli Leszczyłowski, który bardzo dużo trudu i serca włożył w przygotowanie tej imprezy. To dzięki jego ofiarności i staraniom wystawa osiągnęła efekt zamierzony: wzbudziła podziw i chęć naśladowania.

Wystawa obejmowała cztery grupy tematyczne: kroniki apteczne i Oddziałów Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego; albumy pamiątkowe; wydawnictwa okolicznościowe i dokumentacja zjazdów naukowych; pokaz książek z zakresu historii farmacji, wydanych w PRL. Ta ostatnia ekspozycja ujawniła różnorodność tematyczną wydanych pozycji od historiografii, muzealnictwa, historii nauk farmaceutycznych, zawodu, ruchu związkowego, po sylwetki zasłużonych farmaceutów. W grupie drugiej udostępniono różnorakie dyplomy, medale, odznaki zjazdowe, zaproszenia i inne wydawnictwa okolicznościowe ze wszystkich krajowych zjazdów PTFarm, z różnych sympozjów i sesji naukowych, jak również z międzynarodowego Zjazdu FIP (Federation Internationale Pharmaceutique) w Warszawie, wzbogacające tę ekspozycję obszerną ikonografią.

W dziale kronik i albumów pamiątkowych zgromadzono 97 prac, które zostały wyłonione i zakwalifikowane wcześniej drogą eliminacji wojewódzkich. Była to pierwsza w dziejach farmacji impreza tego typu. Ujawniła niezwykle bogactwo koncepcyjne i wykonawcze wśród twórców kronik. Przyczyniła się ogromnie do spopularyzowania historii bieżącej poprzez świadome gromadzenie dokumentacji.

Połączenie tej wystawy ze Zjazdem spowodowało imponującą frekwencję zwiedzających, pozwoliło na obejrzenie jej przez wielką liczbę farmaceutów z terenu całej Polski. Wystawa miała nie tylko walor poznawczy i inspirujący, ale i emocjonalny. Nazywano ją sercem Zjazdu. Dawała bowiem uczestnikom świadomość trwałości i ważności ich codziennego trudu oraz utrzymywała więź z zawodem. Stąd chwalono pomysł zorganizowania tego typu imprezy i połączenia jej ze zjazdem, co znalazło swe odbicie w licznych wpisach do książki pamiątkowej. Wystawa kronik i albumów połączona była z konkursem. Komisja konkursowa w składzie: przewodniczący — doc. dr Henryk Ludwicki (Warszawa); członkowie: mgr Alina Warzosek (Lublin) i dr farm. Władysław Szczepański (Olsztyn), miała niezwykle trudne zadanie, gdyż poziom przedstawionych prac był wysoki, a forma i treść różnorodna. Analizowano następujące elementy prac: długość okresu

objętego kroniką, zawartość źródłowych materiałów dokumentujących i ikonograficznych, wieloaspektowość ujęcia, oryginalność rozwiązań, poziom estetyczny (elementy plastyczne, liternictwo). Werdykt jury wyróżnił 8 prac w kategorii kronik aptek otwartych i zakładowych, 4 prace w kategorii kronik Oddziałów, Kół czy Sekcji PTFarm i 4 w klasie albumów pamiątkowych. Twórcy nagrodzonych prac otrzymali nagrody pieniężne i dyplomy. Ponadto przyznano 5 nagród Zarządu Głównego w formie medali pamiątkowych z wizerunkiem Jana Szastera. Wszyscy uczestnicy wystawy uzyskali pamiątkowy „wpis” w prezentowanych kronikach.

Publiczność zwiedzająca wystawę mogła się również wypowiedzieć na temat prezentowanych prac za pomocą kartek do głosowania. Pierwsze, bezapelacyjne miejsce w ocenie publiczności uzyskał *Album XXV-lecia farmacji lubuskiej*, wielkopomna i nieporównywalna w swych walorach dokumentacyjnych praca, wykonana pod kierunkiem dra B. Leszczyńskiego.

Podsumowanie wystawy i ogłoszenie wyników konkursu nastąpiło podczas uroczystości zamknięcia zjazdu. Podkreślono wówczas rangę wystawy, podziękowano organizatorowi i twórcom kronik za ich trud. Należy mieć nadzieję, że udany wynik wystawy dokumentacji dnia bieżącego zachęci do kontynuowania tego typu imprez podczas kolejnych zjazdów.

Jadwiga Brzezińska
(Kołobrzeg)

KONFERENCJA HISTORYKÓW FARMACJI

W dniach 17—18 grudnia 1984 r. odbyła się w Bydgoszczy ogólnopolska konferencja historyków farmacji. Była ona poświęcona omówieniu potrzeby i możliwości opracowania *Słownika Biograficznego Farmaceutów Polskich*. W konferencji udział wzięli przedstawiciele różnych regionów, Oddziałów Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Wydziałów Farmaceutycznych Akademii Medycznych oraz Zrzeszenia i Przedsiębiorstw Cefarm.

Konferencję zagał wiceprzewodniczący Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego — prof. dr Lesław Wichliński, dyrektor Studium Farmaceutycznego CMKP. Stwierdził on, że potrzebę takiego wydawnictwa środowisko farmaceutyczne odczuwało od dawna, jednak ze względu na różnego rodzaju trudności nie doczekało się dotąd jego realizacji. Wyraził zadowolenie, że problem ten zostanie rozpatrzony w tak reprezentatywnym gronie i że inicjator tego przedsięwzięcia, dr Bazyl Leszczyński, potrafi je sfinalizować.

Następnie zabrał głos dr B. Leszczyński, który w obszernym referacie przedstawił swoją koncepcję opracowania i wydania *Słownika Biograficznego Farmaceutów Polskich*, jego kształt, zasięg rzeczowy i czasowy. Naświetlił trudności organizacyjne i wydawnicze, jak również propozycje ich przezwyciężenia. Według jego zamierzenia, popartego następnie żarliwie w dyskusji, słownik ten będzie obejmował wszystkich farmaceutów zmarłych do 1984 r., a więc zarówno naukowców, jednostki wybitne, jak i szeregowych pracowników. Poszczególne noty będą składały się z haseł, właściwego życiorysu, dokumentacji. Przewiduje się wstępnie ok. 30.000 biogramów. Zebranie odpowiednich materiałów potrwa ok. 5 lat i będzie przebiegać w dwóch etapach: w pierwszym zostanie zgromadzony indeks nazwisk, w drugim — będą opracowane noty biograficzne. W tym pierwszym etapie przewiduje się współdziałanie całego środowiska farmaceutycznego, a w drugim — tylko historyków farmacji. Redagowanie not biograficznych odbywać się bę-